

ମୋ ଦେଶ

କୁହେଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର

“ ମୋର ଆଉ କଣ୍ଠଦାର୍ଯ୍ୟ, ଅଛି କେବଳ ସ୍ମୃତି ।
ଚଉଦା ହୋଇ ଗନ୍ତବ୍ୟ ମିଥ୍ୟାକୁ ନିଖାଲ ଦେବା ପାଇଁ ”

ଉତ୍କଳ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଜନ

“ ଦେଶ କିମ୍ବା ମଣିଷକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ -
କିମ୍ବା ସା’ର ନାହିଁ, ତା’କୁ କ’ଣ କବିତା ଜଡ଼ିବ ? ”

- ବେସୋୟାଲ୍ ମିଉସ୍

(ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର - ୧୯୮୦)

ଅଧ୍ୟାପକ ଭଗବତ୍ ପ୍ରସାଦ ରଥ

ମୋ ଦେଶ ନୁହେଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଉତ୍କଳ ଦିବସ

୧୯୮୪

ଅଧ୍ୟାପକ ଭଗବତ୍ ପ୍ରସାଦ ରଥ

ମୋ ଦେଶ ନୁହେଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଲେଖିକା :

ଅଧ୍ୟାପକ ଭଗବତ୍ ପ୍ରସାଦ ରଥ

ପ୍ରକାଶକ :

ଶ୍ରୀମତୀ ସତ୍ୟଭାମା ରଥ

ଶାସ୍ତ୍ରୀ ନଗର, ବସୁଗଡ଼

ଜି. କୋରପୁଟ

ଛପିକା :

ଜନତା ପ୍ରେସ୍

ବସୁଗଡ଼ (କୋରପୁଟ)

ମୂଲ୍ୟ- ଦୁଇଟଙ୍କା ମାତ୍ର

ମୁଖଶାଳା

=* =

ଷ୍ଠୀର ମାନଚନ୍ଦ୍ରରେ ଦୁଇଟି ଦେଶ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କୋରାପୁଟ ।
ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ ଝଲମଲ , କୋରାପୁଟ
ମୌନ ଦାଗ୍ରରେ କଳକଳ । ମିତ୍ରବାଦ୍ରେ ପୁରାବେଶ
ବୁଦ୍ଧ ଭଳି ଭୁବନେଶ୍ୱର କୋରାପୁଟର ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାଳ !
ଭୌଗୋଳିକ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ନାହିଁ କେନ୍ଦ୍ରରେ
ଶ୍ରମିକ ଓ ଭିକ୍ଷୁକର କୋରାପୁଟ ଧ୍ୟାନରତ ,
ଦୈନ୍ୟ ଓ ଅସହାୟତାର ବିଭୁନ ମାଣି ।
ଭୌଗୋଳିକ କୋରାପୁଟରେ ବଣିକ ଓ
ନେତାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଟେକିଛି
ଔଷଧ୍ୟ ଓ ଅନ୍ଧମିତାର ଶଶାଳ
ଛତ୍ର । ହ୍ୟାମଲେଟର ଡେଲ୍‌ମାର୍କ
ଭଳି ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିତ୍ୟନାଥ ରକା
ଓ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ଶୃଙ୍ଖଳାଦେଶ । ମଲରକପଙ୍କ
ସୁସ୍ୱେପ ଭଳି ଭୁବନେଶ୍ୱରର ନାହିଁ କେନ୍ଦ୍ରରେ
ଉଦ୍‌ଭଟ୍‌ତାର ଅଶ୍ରୁ ଶୁକଳ । ଭୁବନେଶ୍ୱର
ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଓ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ନା ସ୍ତ୍ରୀ ।

=* =

ଦ୍ଵାରଲେଖ — ୧

=* =

ଅନ୍ୟ ଅନ୍ଧାଂଶ, ଅନ୍ୟ ଦ୍ରାମିମାରେ,
ଏଠାର ନଦୀ, ପାହାଡ଼ ମାନଙ୍କ ପରିଚୟ,
ଏ ଅଞ୍ଚଳର ବଣ ମୂଲ୍ୟରେ ମଣିଷ ବାପଙ୍କର ଉତ୍ପାତ
ଅଜଣା, ଅଶୁଣା ।

ଦରବାରରେ ମର୍କୁଟ ଆଳୁଅଠ ବହୁ ଦୂରରେ
ଅନ୍ଧାର ଧରିତ ମୂଲ୍ୟରେ,
ମୋ କଲମ ଯେଉଁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରେଖା ମାନ ଟାଣୁଛି
ମଣିଷ ଲୁହର ଶିଳ୍ପରସରେ ତଞ୍ଜଳ ହୋଇ,
ତାହା ହିଁ ମୋର ଜବିତା ।

ଦ୍ଵାରଲେଖ - ୨

=* =

ତମେ ଯେହୁଁମାନେ ବଣ ଦେଖିଲ କି ପାହାଡ଼ ଦେଖି ନ
କିନ୍ତୁ ପାହାଡ଼ ଝିଅର ସ୍ତ୍ରୀ ଓଲ୍ ହସ ଶୁଣି ନ
ଜାଣି ପାରୁନ କେମିତି
ସହରର ବିଷାକ୍ତ ଚମ୍ପା ଖାଇ ଖାଇ
ଏଠି ବଣର ସବୁଜ ତରୁଣୀ ଝାଉଳି ଯାଏ ।

ରାଜନନ୍ଦର ବିଷାକ୍ତ ବାସରେ ଫୁଲ ଫୁଲ
ଶୋଷଣର ବେଲୁନ ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଉଠେ,
ଉଛୁଳା ଯୌବନ ଦେହରେ ଅସୁରାଗର ସିନ୍ଦୂର ଆଜି,
ସୌଦାଗର ମହଲ ଆକାଶ ଭୂୟ ।

—*—

ମନ୍ଦିରର ଡାକବଜାଳା ଏକ ଆଲୋକ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ସ୍ଥଳରେ
ଦେଖିଥିଲୁ ଗାଟିଏ ଚିତ୍ତ ଦୋହଲ ଦୃଶ୍ୟ ।

ତଳୁରେ କୋଡ଼ିଏ ବସନ୍ତର ସ୍ଵାସର
କୋଉଠୁ ଅସିଲ ଶୁକ୍ଳ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ବାଳା ?

ବାଲେଶ୍ଵର ? କଟକ ? ନା ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ?

ଡାକବଜାଳାର ନରମ ଗନ୍ଧ ଉପରେ
ସ୍ରୋତ ମନ୍ଦୀ ତମକ୍ତ ବବର୍ଣ୍ଣ କଲ ?

କିଏ ଶୁଦ୍ଧ ରହିବ ତମର ପଥ ...

ଶଯ୍ୟାଗତ ପିତା ନା ପକ୍ଷାଦାତ ଗ୍ରସ୍ତ ମାତା ?

ପୋଟିକୋରେ ଜପ୍ ଠିଆ ହେଲଣି,

ତାରମାନେ ଆକାଶଠୁ ବଦାୟ ମାଗିଲେଣି

ଅସଜଡ଼ା କେଶବାସ ସଜାଡ଼ି ନିଅ,

ନୈଶ ଅତ୍ୟାଚାରର ଚିହ୍ନ ଲିଭାଇ ଦିଅ,

ସହରର ମାନ୍ୟ ଗଣ୍ୟ ଲୋକେ

ପ୍ରସାଦ ପାଇଁ ଟିକେଟ କାଟି

ଏଥର ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟକୁ ଆସିଯିବେ ।

ବେନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଆସୁଛି ବଂଶଦଣ୍ଡ କାହିଁକି ମ ସମ୍ପର୍କରେ
ମୁଁ ମନ୍ଦୀଙ୍କ ଭାଷଣ ।

ଗୁଣାଅଛି ପାହାଡ଼ଙ୍କ ସଙ୍ଗ

ମଝିରେ ଗାଁ ଟିଏ,

ଜାମୁ ।

ଦିନେ ଯେ ପାହାଡ଼ ମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଥିଲା

ଅତି ଗାଁ ପାଖରେ କୁଳ କୁଳ ଚରଣାଟିଏ ଥିଲା

ଚନ୍ଦ୍ରମାନେ ସହର ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ,

ଝରଣାରେ ଲେବଳ ପଥର ମାନେ ଜୁଳୁ ଜୁଳୁ ଅନାଉଛନ୍ତି

ଅଉ ଜଳ ଡୋଳୁଛନ୍ତି ।

ସେବା ଜହ୍ନର ଘରଟିଏ ବେତାଳ ପରି ପଶୁରି ଥିଲା

‘ ମାନ୍ଦ୍ର କଣ ଆଉ ଅସିବେନି ? ’

ଲତାଟିଏ ଗୁରିଆଡ଼ରୁ ଗୁହଁ କହିଲା

‘ ଚୁପ୍ , ମନ୍ଦୀ ଶୁଣିଯିବେ ’ ।

—*—

ସାହିତ୍ୟ

ସାହୁଳା ଗୁଣାଟି ମୂଳରେ —

ମନ୍ଦୀ ଅଉ ଅତି ସରମାନେ କୁହୁ ମ ସାର ଦେଲେ

ଚନ୍ଦ୍ର ଡ଼ରୁ ମଇଁଷ ଉଠିଲା

ଯେଉଁଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଲା,

ଉ ମରୁଡ଼ ମନ୍ଦୁମାଛ ମାନେ ଉପାସ ଦେଲେ

—*—

୧୯୮୩ ନମ୍ବର କଣ୍ଠା ପିଟି ସାଗ କୃଷିକୁ ଚାହିଁଲ ଚରମ
ପରିତ୍ରାସରେ ଅଛାର ।

ନିଶ୍ଚରୁଣ ସମୟର ଫାଗ ଲମ୍ବି ଆସେ

ଦିନରେ ରକ୍ତ ମେଘ

ରାତିରେ କୋକୁଆ ବୁଲେ ଧୂମ୍ର କାଶି କାଶି ।

ସ୍ବପ୍ନ ସବୁ ହଜିଗଲେ କଳା ଡେଉଁ ତଳେ

ଗାନ୍ଧିଜୀ ଚିତା ଲଳେ ଅସ୍ବର୍ଣ୍ଣ

କ୍ଷମତା ଲୁଣ୍ଠନ କରେ ଛପାର ସଖୀକୁ

ଛପା କାଗଜର ବାଲି ଗର୍ଜେ

ଅସହାୟ ସତ୍ୟ ବୁଡେ ତଳକୁ ତଳକୁ ।

ଭଗତ୍‌ସିଂହ ସୂତ୍ର ପୀଠେ କିଏ ନେତା ?

କମା ହେଉ ଶ୍ବେଦ ବାକ୍ୟ ଛୁଟି ଆସେ ଡେଉଁ ଭଳି

କାହା ରକ୍ତ ତା ନ ପାପୁଲରେ ?

ଆଜାଦ୍ , ଖୁଦରାମ ନା ବାପା ଯଶନ୍‌ର ?

ସୌବନର ଫୁଲ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ବୁଟିଶ କେଲ୍‌ରେ

ଗାନ୍ଧୀପୁର ଆରମ୍ଭ କଲେ ମଣିଷ ଶେଷରେ

କିଏ ସିଂହ ଅଛୁ ?

ନିର୍ବିରୁରେ ମୁଣ୍ଡ ଥୋଇ ଦେଶ ମୁକୁଳାଇବ ?

ନିର୍ବାପୀ ଦେଶ ! କୁହୁଡ଼ରେ ଭସମାନ ସହର । ଭଜପଥରେ
ଉଦ୍ଧତ ଶମତାର ଭଲଟା ନୃତ୍ୟ । ସ୍ଵାର୍ଥପରତାର ହାତୀଦାନ
ମିନାରରେ ବନ୍ଦୀ ଭ୍ରାନ୍ତ ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧିଏ ଦାସୀ କରନ୍ତି ସେମାନେ
ଭଲ ଲୋକ ।

କାନରେ ଅଂକୁଳି ଦଥ
ପବନରେ ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର ଭାସିଆସେ ।
ମୁମୂର୍ଷୁ ଭଜାଣ ମାନେ ପଣି ଆସିବେ,
ଦରଂସ୍ତାନା ବନ୍ଦ କର ।

ଅମେ ସବୁ ଭଲ ଲୋକ
ହଲଲ ପାଣିରେ ପାଦ ଦଉନା ।
କିଏ କାନ୍ଦୁଛି ?
ଛବିରାଣୀ ? ଲୋପିନୀ ?
ଅମେ କଣ କରୁଛି ?
ଧର୍ଷଣ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷି ।
ଟେପ୍ ରେକଡର ଫିଙ୍ଗେ ଜଗନ୍ନାଥ ଭଜନ
ବନ୍ୟାପରି ମାଡ଼ି ଆସେ ମାଂସ ଝୋଲର ବାସ୍ତା
କାହାକିଆ ଶୁଣିବାକୁ ବେଳ କାହିଁ ?
ପଲ୍ଲୀରେ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା କଟାଇ ଦେଲେ
କି ଆରମ୍ଭ ! କି ଶାନ୍ତି !
ରାସ୍ତା ସାଗ ରକ୍ତ ? କାହାର ?
ଆହାର ପାଇଁ ଧନଭିକ୍ଷା ଶିଶୁ ନା
ରୁକିବା ପ୍ରାର୍ଥୀ ଯୁବକର ?

ପୋଷ୍ଟ ମ୍ୟାନ ପ୍ରାଣିକ ଆସିବି
 ଲନ୍ଦର ଆରମ୍ଭ ତେସାରରେ
 ଗୋଲ୍ଡ ମଲ୍ଲୀର ବାସ୍ତା ସାଉଁଳାଇ
 ସରସ୍ବତୀଲିଳମ୍ ଆଉ ଡାକାବାଦ୍ ଉଠାରି
 କବିତା ଲେଖିବି କେତେ ମଜା ।

ପାତେଶ ସେପଟରେ ପାଗଳଟିଏ ବଡ଼ ବଡ଼ କରୁଛି ।
 ମଫସଲର ସୁନ୍ଦର ବାଲିକା ଟିଏ
 ସହରର ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆଦର ପାଇ
 ବେତାଳିଆ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

କାପ୍‌କାକ ଡାଏସ୍ ଆଉ ସାର୍ତ୍ତେଜ୍ ନସିଆ
 ଏଥର ଗପରେ ପୁରୁଇ ପାରିଲେ
 ସର୍କାସ୍ ସାହୁଡ଼୍ୟ ସବୁର ପାନ ପାନ୍ତି
 ସୁଲଭ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ।

କୋରୁପ୍‌ଟରେ ସେଗ ଆଉ ଭେକ
 ହୁସେନୀମା, ନାଗାସାକା ଗଡ଼ନ୍ତୁ ।

ଆମେ ବିଚଳିତ ନୋହୁ
 କାରଣ ରାଜନୀତି ଭଲ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଟାକୁ ।

ଆ ! ମୋର ପ୍ରିୟ କୋରସୁଟ ! ତୋର ବାତନ ଘେନି
ପାହାଡ଼, ତୋର ଦୟାଳୁ ବଳଦୁମ୍ପି ଓ ତୋର ମନମୁହାଁ ସନ୍ତାନ
ମାନଙ୍କୁ ସେ ଭଲ ପାଇବ , ସେ କପରି ସହ ପାରିବ ତୋର
ବେଦନାକୁ, ତୋର ସନ୍ତାନକୁ ?

ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ଲଙ୍କାରେ ଲୁଗା ବାନ୍ଧି,
ମୋ ବନ୍ଧୁମାନେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇ
ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଦରବାରକୁ ଚାଲିଗଲେ
ଆଜି ମୁଁ ଏକା,
ପ୍ରସ୍ତାବ ସିନ୍ଧୁର ସେଇ ବୋକା ମଣିଷଟି ଭଲ
ଦୟା ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରତିଦାନ ବାଲୁକା କେଶ ଧରି
ବିବୃତ ଓ ଶୁଣିବ ଜାଲ ଫିଙ୍ଗି
ଘେଟି ଧରୁଛି
ବନ୍ଧୁମାନେ କହୁଛନ୍ତି
“ ପ୍ରୋତର ଅନୁକୂଳରେ ଆହୁଲ ମାରିବାର ମଜା
ମୁଁ ଖୁସିକି ”
ସେମାନେ କ’ଣ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି
ସୁଅ ମୁହଁର ପତର ଇତିହାସ ଗଢ଼େ କି ?
ବରୁର ଘରେ କୋଲିପ ପକାଇ
ସହସ୍ର ଭିତରେ ଏକ ହେଲେ
ହୁଟ୍‌ଲର କୁଆଁ କବେ,
ସୀମା କୃଷି କହେବେ

—*—

ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ମିଳାମିଶା । ଆନନ୍ଦ ଓ ଉଦ୍‌ବେଗ । ଭେଦ
କବିତା ପାଠ ଓ ସଭା ସମ୍ପଦ । ସ୍ବର୍ଣ୍ଣବାନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀର ଉତ୍ସୁକ
କଲରବ । ବେଳେ ବେଳେ ତୃପ୍ତ ଚକ୍ଷୁ ଖୋଲିଯାଏ । ପଦ-
ତଳର ଗହ୍‌ରୁ ଆଉଁଶି ଚଳାଇ ଶୁଣିଥାଏ

ମୋ ବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଗୁଡ଼ି ଦେଇଛି,
ବାହାର ଦୁନିଆର ଖୋଲ ପବନ
ସେମାନେ ଶୁଣି ନାହିଁ ।

କେଉଁଠି ଫୁଲଟିଏ ଅଜାଳରେ ଝୁଲିଗଲେ
 କି ପକ୍ଷୀ ଟିଏ ଶବ୍ଦକରି ହେଲେ
 ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣା ପଡ଼େନା ।
 ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣରେ ପଦରାଗଣା କରି କରି
 ମାଟିର ସ୍ପର୍ଶ ସେମାନେ କଲି ଗଲେଣି ।
 ରଙ୍ଗିନ୍ କାଗଜ ଘେର ଗୁଳିକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ
 ଅଜାଣର ରଙ୍ଗ ସେମାନେ ପାଶୋରି ଗଲେଣି
 ଆଜି ମୁଁ ଏକାଟିଆ ହେବାରୁ
 ନଦୀ ମଳେ ତା କଥା ଶୁଣାଉଛି,
 ପବନ କୁଡ଼ି କୁଡ଼ି କରୁଛି
 ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ଡେଣା ନାହିଁ,
 ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କେମିତି ବୁଝାଇବି
 ଫୁଲ, ଜଳ ଏବଂ ପକ୍ଷୀମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ
 ମୋ ଦେହରେ ଢେଣା ଗଜୁରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି
 ମୋ ବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନରେ ମୁଁ ଏକ ଅଗସ୍ତ୍ୟା ଗଛ,
 ଯାର ବାସ୍ତା ସେମାନେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁନାହାନ୍ତି
 କି ଗୁଡ଼ି ଘାଟୁ ନାହାନ୍ତି

—*—

ନିଜକଥା କହିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳତା ବେଳେ ବେଳେ
 ଅଥୟ କରେ । ସେତେବେଳେ ମନର ଆବେଗ ଆତ୍ମଭ୍ରମରେ ଜନ୍ମ
 ନିଅନ୍ତି ଶବ୍ଦ ଶ୍ରେଣୀର ଉଦ୍ଭିଦ ।

ଅନ୍ଧାରର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଉ କଥାର ସମ୍ରାଟ ଆସୁଛନ୍ତି
 ମୃତ୍ୟୁର ଦରବାରରେ ଆନୁଗତ୍ୟର ଶପଥ ନେଇ
 ସେ ଆମ ମାନଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି
 “ମୁଁ ଜୀବନର ଅମୃତ ନେଇ ଆସିଛି ” ।
 ମରୁଭୂମିର ବାଲିକୁ ଯାଦବ ଅମନ୍ତ୍ରଣ ଦେଲି ପରେ
 ସେ ଗଙ୍ଗୁଟି ‘ଏ ଧରଣୀକୁ ଯେଷ୍ୟାମଳା ମୁଁ କରିବି ’
 ଜଳଭଣ୍ଡାରରେ ଅସଂଖ୍ୟ ବିଷାକ୍ତ ଜବାଣୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇ
 ସେ ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି

‘ପାଣିକୁ ବଞ୍ଚାଇ କରିବା ଉପାୟ କେବଳ ମୁଁ ଜାଣିବି’
 ତାଙ୍କ ହାତର ବେତ ଦେଖି ମୋ ବନ୍ଧୁମାନେ ଅଗତଲେଖି,
 ଅଉ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ
 ପୂଜାର ଥାଳି ଧରି ତାଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଶୁଭାଶୀର୍ବାଦୀ
 ମୁଁ ଏକୂଟିଆ ଠିଆ ହୋଇବି
 ଆଉ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଟକାଳିବି ପକଉଛି

କେବଳ ବହୁତ ଓ
 ମିଥ୍ୟା ଶ୍ବାସିତମୟ ପଦ୍ମ ପରିମାଣ ଫାଇଲ୍ ଓ
 ଅଗଣିତ ପେଟ୍ରୋଲ ଖିଆ ବେଠା ଅସହ୍ୟତା ବଢ଼ି ଲୁହ
 ଜ୍ୟାମିତକ ହାତରେ ଦାଗ୍ରୀ ରଖିଲୁଣି ଅନାଳ ଲୁଗିତ
 ମସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକୁ ।
 ତମର ବାଣମୁନ ଜେଉଲିନ୍ ବାଜି
 ସେ ମରି ଯାଇଛି
 ତାର ମଧ୍ୟ ପରିବାର ଥିଲା,
 ପଦ୍ମ ଚଢ଼ିବାର ନିଶା ଥିଲା,
 ଶୁଙ୍ଖୁଡ଼ି ଶୁଙ୍ଖୁଡ଼ି ସ୍ବପ୍ନ ଫୁଲ,
 ସେ ମଧ୍ୟ ଡୋଳୁଥିଲା ।
 ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ତମ ସାମ୍ନାରେ ରହିବି
 ତାକୁ ସମ୍ମାନ ଦିଅ ।
 ତାର ଗୋଟିଏ କରଣ ତମ ଶୁଙ୍ଖୁଡ଼ି ଆସିଲେ
 ତମର ପାହାଡ଼ ପାହାଡ଼ ଫାଇଲ୍
 ଖାଣ୍ଡିବ ବନ ହେବ ।
 ତମ ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ପୁରରେ
 ପେତକ ରହିବ ।
 ଉତ୍ତରାଳ ରାଣ, ତମେ ଚୁପ୍ ହୋଇଯାଅ ।
 ତମର ଗାଡ଼ ଗାଡ଼ ଶୁଷ୍କ
 କେବଳ ପାଇଁ ଶୁଖିବ ।

ଯେନି ନିଆଁ ଝୁଲି ଏଠି ଚାଲାଇ ପଡ଼ିଛି
 ଅସଂଖ୍ୟ ଶତାବ୍ଦୀର ଇତିହାସକୁ
 ସମସ୍ତ ମହା ଦେଶର ଭୂଗୋଳକୁ
 ଧର୍ମା କରଦେବାର ଶକ୍ତି ତାହାର ଅଛି ।
 ମୌନ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ, ଅବନତ ମୁଣ୍ଡରେ
 ତାର ମହାଯାତ୍ରା ପଥଧାରରେ ଠିଆର ହୁ ।

—*—

ଗୋଟିଏ ତମକଭରା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯେତେବେଳେ ବର୍ଷ'ବର୍ଷ ଧରି ତୋ
 ହୋଇଥିବା ମଞ୍ଚ ଧୂଳିପାତ ହୁଏ । ଦିବ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅଧିକାର
 ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ମିଳିଯାଏ ।

ଯାହା ସବୁ ଶୁଣିଥିଲି,
 ଯାହା ସବୁ ମିଳିଥିଲି
 ସବୁ ଆଜି ହୁତ୍ ହୁତ୍ ଜଳିଗଲା ।
 ଖବର କାଗଜ, ରେଡ଼ିଓ
 ସବୁ ବନ୍ୟାରେ ଭସିଗଲେ ।
 ମଣିଷ ବୁଦ୍ଧର ନିଆଁ, ମଣିଷ ଆଖିର ଲୁହ
 ସବୁ ମିଛକୁ ଶେଷ କରଦେଲା ।
 କୋରାପୁଟର ଜଙ୍ଗଲ କହୁଲା
 'ଖୋଲପା ନ କାଢ଼ିଲେ
 ମତେ ତମେ ବୁଝି ପାରବନ ।
 ମୁଁ ଖରବ ରହିଲି
 ଜାତି, ଧର୍ମ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀ, ଶାଖାର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଚିଲା ।
 କୌପୀନ ମରା ଲୋକେ ମୋ ଖେଳ ଦେଖିଲେ
 ଓ କଥା ହେଲେ
 'ଆହା ! ଜାନୁଆରୀ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ବିଚାର କୃଷ୍ଣମାୟା ଜାଣିପାରବନ ।'

—*—

ଇସ୍ତାହାର

ମୋର ଧନ ନାହିଁ କିମ୍ବା କ୍ଷମା ନାହିଁ
 କେବଳ ହାତରେ କଲମଟିଏ ରହିଛି
 ସେଇ କଲମ ଦେଇଛି ମନେ ପ୍ରଗତି ଅସୁଖୀର
 କୁବେର ପୁଅଙ୍କ ଅଙ୍ଗନରେ ଭିଡ଼ ଜମି ଯାଉଛି
 କୁହାଳିଆଙ୍କ ପଦତଳ ଜୟଧ୍ବଜ ଉଠୁଛି
 ମୁଁ ନିଃସଂଗ ଶୂନ୍ୟ ଯାଣିଛି ଏ
 ପା'କୁ କଲମ ସ୍ବୟଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେଇଛି
 ଷ୍ଟୁଡ଼ି ହେଲେ ବି ବ୍ୟାସ, ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କର କୌଳିନୀ
 ମୋର ଉତ୍ତରାଧିକାର ।

ମୋ କଲମ ଥକି ନ ଚଲେ
 କ୍ଷମତାର ପ୍ରକାଶ ମହୀରୁତ ଦୋହଲି ଯିବ,
 ଧନର ପ୍ରାସାଦରେ ନୀରବତା ଗୁରୁଯିବ ।
 ନିଶାତର ମାନେ ଏକାଠି ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି
 ନାରାୟଣୀ ସେନାକୁ ସାଥରେ ନେଇ
 ମୋ କଲମକୁ ନୁଆଁଇ ପାରିଲେ ସେମାନେ ଶାନ୍ତି ପାଇବେ
 ସେମାନେ କ'ଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖବର ପାଇ ନାହାନ୍ତି
 ମୋ କଲମ କାଉଁରିଆ କାଠରେ ତିଆରି ?

ବିଶ୍ବରୂପ ଦର୍ଶନ

ବନ୍ଧୁମାନେ କହିଲେ ‘ଦୃଷ୍ଟିଆର’
 ସେଇ ଯୋଡ଼ ବେପାରୀ
 ଆଦିବାସୀର ପେଟଭୁମ୍ବାକୁ ଗୋଇଠା ମାରୁଛି
 ତାକୁ ବିବସ୍ୟ କରନା,
 ତା’ ଯୋଗୁ ମନ୍ଦୀର ରାତି ପୁଷ୍ପବତୀ ଦେଉଛି !

ମୁଁ ବୋକାଟିଏ

ମହାଶ୍ୱରତ ଗମାୟଣ ସତ ବୋଲି ଶ୍ରବଣୁଲି ।

ହଠାତ୍ ରେ ରେ କାର କରି ଦଳେ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ

ଚମକ ପଡ଼ି ଦେଖିଲି,

ସ୍ୱପ୍ନ ବାଦଗାଡ଼ ଡୋଲିସ୍ ଲଠି ଧରିଚନ୍ଦ୍ର ।

ବେପାରୀ ମାଛକ୍ ଧରି କହିଲୁ,

‘ଏଥର ବିଶ୍ୱାସ କଲୁତ ?

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ଧାରକାର ସନ୍ତାନ’ ।

— ❦ —

ସତ୍ୟତାର ଲମ୍ବା ପଥ ଧାରରେ ପଡ଼ି ଉଠିବି ଅସଂଖ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ
ଘାତକଙ୍କର କଳଙ୍କ ଲଗା ହୁଏ । ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକତା ମଣିଷ ସମାଜ
ଆହୁରି ପ୍ରାଚୀନ ।

ଆଉ କିଛିବାଟ ଆସିପାରିଲନି ସାଥୁ,

ଅଳ୍ପ ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି ଅଟକଗଲୁ

ମଦ ଗିଲସ ଧରି ଯେଉଁ ଝିଅଟି ଆଖି ମାରୁଥିଲା

ସେ ତମଭଳି ବହୁ ଲୋକଙ୍କୁ

ଆତାପୀ ବ ତାପୀ କୋଠାରେ ପୂର୍ବକରି ।

ଗପୁଡ଼ା ମଝିରେ ବେଦନା ଦିନେ ତମକୁ ଏ ପଥଶ୍ରୀ କରାଇଥିଲା,

ଏବେ ବି କୃଷ୍ଣ ଚୁଡ଼ା ଦେହରେ କୁରଦି ବସୁର

ପକ୍ଷୀ ମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳି ଖୋଜି ବୁଲୁଛି ।

ମାତ୍ର ତମେ ଆଉ ଆମ ଭିତରେ ନାହିଁ,

ବଣେଇଆଁ ଗୁରୁପଟେ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ବସୁ

ଆଉ କଥା ବାଣୀ ହେଉ, ‘ନେତାଙ୍କ ଡାହାଣ କୁକୁର ଆମକୁ

କେମିତି କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଇ ଥିଲା —

ତମ କଥା ମନେପଡ଼େ
 ଆଉ ଦୁଇ ଆଖିରେ ଅଶ୍ରୁବନ୍ଧୁ ଜଳ ଜଳ ହୁଏ ,
 ପବନ କଣ୍ଠର ଦଂଶନ ତମକୁ ଅଥୟ କଲ ସାଥୀ,
 ତମେ ଆମ ଭିତରୁ ଛୁଟିକ ପଡ଼ିଲ ।
 ଶନ୍ଦ ଶିବରରେ ଘଣ୍ଟା ଧ୍ବନି ବାଜି ଉଠୁଛି,
 ସେମାନେ ଆନନ୍ଦରେ କୋଳାହଳ କରୁଛନ୍ତି,
 ଗୁଡ଼ି ଭିତରର କୋଡ଼ ଗୁପ୍ତିରଖି,
 ଏଥର ବନ୍ଧୁକ ନଳ ତମ ଆଡ଼େ ସଲଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ମୋର ପାଠ ପଢ଼ାର ଅଞ୍ଚଳର
 ଲୁକଣ, ବାକ୍ ଗୁଡ଼ୁଣ,
 ମତେ ବଢ଼ି କରାଥିଲେ ।
 ମୁଁ ଯାଇଥିଲି ଜଙ୍ଗଲର ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ିଆ ଗାଁକୁ
 ଡାକରେ ମୋର ମଉସିକାର ମଣାଲ
 ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନ ଥିବା ଲୋକକୁ
 ମୁଁ ଲୁଗା ଦେଖାଇଲି
 କନ୍ଦା, ପଟ ଖାଉଥିବା ଲୋକକୁ
 ଗହମ, ଗୁଡ଼ିକ ଦେଲି
 ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲି
 କେମିତି ସହରର କୋଠାଘରେ
 ଖଜାନ୍ତର ପ୍ରଦାନ କଲୁଛି ।

ବୁଢ଼ାଟିଏ ପଶୁଗଲ
 ‘ତମେ ଫୁଲପତ୍ର ଫୁଟି ପାରୁଛ’ ?
 ‘ଝରଣା ପରି ବହୁ ପାରୁଛ’ ?
 ମୋ ପାଖରେ କି ଉତ୍ତର ରହିଛି ?

ଅରୁଣ ସୌରୀ

['ସାମ୍ବାଦିକ ଅରୁଣ ସୌରୀ—ଏକ ବିସ୍ମୟ, ଏକ ବଞ୍ଚିତ']

ତମେ ଏକ ଅଗ୍ନି ଗୋଲକ ଅରୁଣ ସୌରୀ
ସାପ ପଶି ଯାଇଥିବା ଅନ୍ଧାର ସୁଡ଼ିକୁ
ତମେ ଆଲୋକିତ କରିଦେଲ ।

କଅଁଳ ଘାସକୁ ଚକଟି, ଥିବା କଠିନ କଠଡ଼ ମାନେ
ତମ କଲମର ନାଚ ଦେଖ, ଦେଖ
ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲେ ।

କୁଡ଼ିଆର ମେଷ ମାନଙ୍କୁ କଚଲଦରକୁ ଟାଣିନିଉଥିବା ପାଗବନ୍ଧାଲେକେ
ତମକ ପଡ଼ିଲେ ।

ଯେଉଁ ମୈଦାନରେ ସର୍ପମାନେ ଆଲିଙ୍ଗନ ରତ
ଆଉ ବିଚ୍ଛୁମାନେ ଲୁହ ଟେକିଛନ୍ତି
ସେ ପ୍ରାନ୍ତରକୁ ତମେ ଉଲ୍ଲ୍‌କା ଭଳି ଆଲୋକିତ କରିଦେଲ !

ଇତିହାସର ଫୁଲକୁ ଯେଉଁମାନେ ରକ୍ତାକ୍ତ ପଥରପଥର ଝିଙ୍କିନିଉଛନ୍ତି
ସେମାନେ ଶଂକ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ତମ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷାର ଅଭିଧାନ ଛପାଉ ଛପାଉ
ତମ ଝାଡ଼ୁରେ ଆଡେଇ ହୋଇଯାଇ
ସେମାନେ ଅଳିଆ ଖାତରେ ଘୁଁରୁଡ଼ି ମାରିବେ ।

ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ

କେନ୍ଦ୍ର ବଗୁଡ଼ୁ ନ ହାନ୍ତି,
ମନ୍ଦୀ, ଏସ୍. ଡି. ଓ., ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ମାନେ
ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ, କନ୍ୟା ଓ ସାଙ୍ଗ ମାନେ ।
କାଉନ୍ସିଲର ମାନେ ମୋ ବସ୍ତ୍ରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ନାହାନ୍ତି,
ବଡ଼ ବେପାରୀ ମାନଙ୍କ ଆଖିଠି ମୋ ଦିଗକୁ ଗଢ଼ କରୁନି
ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ଧମକ ଦିବା ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପଂସେ କଲେଜ ଗୁଡ଼ି
ଯେଉଁ ମାନେ ମୋ ନାଆଁକୁ ଥୋଇ
କାନ୍ଥ ବାଡ଼ର ନିକଟ ଭାଙ୍ଗୁଥିଲେ
ଏବେ ତୁମ ଗୁମ୍ ।
ସହରର ବଡ଼ ଲୋକେ ଏବେ ମୋତେ ଶ୍ରେଣି ଭାବକୁ ଡାକିଲେଣି
କେତେ ଖାସ୍ତା ମୋ ରକ୍ତ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଗଲା ।
ଓ ମୋ ଆଖିରେ ପରଳ ମାଡ଼ିଗଲା,
ବଂ । ପଟକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ମଠାକୁ ଡାହାଣ ପଟକୁ ଗୁଲି ଆସିଛି ।

୧୯୮୧ ଫେବୃୟାରୀ ଗୁଣ । ସମୟ ସଂଧ୍ୟା ସାଙ୍ଗେ ସାଥ ।
 ଶୂନ୍ୟଗତ କାଗଜ କଳ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ମନ୍ଦିରରେ ଖବର କାଗଜ ମଠନ
 ରତ ଯୁବକ ରମାକାନ୍ତ ଘାଷିତ । ପଂଝେ ଅଣ-ଓଡ଼ିଆ ଗୁଣା ପ୍ରବେଶ
 କଲେ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ । ଘାଷିତକୁ ସେଦିନ ମାରି ଦିଆଗଲା, କାରଣ
 ସେ ଥିଲା— ‘ଘାଳଚନ୍ଦ୍ର’ର ଜଣେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ସଦସ୍ୟ ।

କହ କଟକ ଭୁବନେଶ୍ୱର,

ଘାଷିତ କାହିଁକି ମଲା ?

ଜିନୋଟି ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦୟା ପଣ ପିଲା

ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୌରବଦ୍ଧ ନାଶ

ଏବେ ମଝି ଦଗିଆରେ

କୋରପୁଟ ମାଟି କେତେ ପଇସାରେ ନିଲାମ କଲ ?

ଶୂନ୍ୟଗତ ପବନରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଖେଳ ବୁଲୁଛି

ନାଗାବଳୀ ବିଷାକ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି

କନ୍ଧ ପଲ୍ଲୀରେ ଫେରିନିଜାଲିସ୍, ବ୍ରାହ୍ମାକାଣ୍ଡିସ୍

ତକାମାଡ଼ ବସିଚନ୍ଦ୍ର

ସାରଳା, ଉପେନ୍ଦ୍ରର ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଏ ମାଟିର ଡାଳ ମେଲିବ ବୋଲି

ଘାଷିତ ତାର ରକ୍ତ ଢାଳି ଦେଲା

ତମ ପାଖେ ସେ ଶୁଦ୍ଧ ରକ୍ତର ମୂଲ୍ୟ କାଇଁ ?

ବଣିକ ତମା ଖାଇ ଖାଇ,

ତମ ଦେହ ସାରା ପିଙ୍ଗିଲିସ୍‌ର କ୍ଷତ ମାଡ଼ ଯାଇଛି ।

ଧଳା ଡକାୟିତି

ତୁମେ ଆଇନ୍ କାନ୍ଦୁନ୍ କଥା କହୁଛ,
 ଆଇନ୍ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ଧକଡ଼ାଉଛି,
 ଆଜି ଗରିବ ଦେଖିଲେ ଭୋ ଚାଲୁ କରୁଛି ।
 ସରକାରୀ ଘୋଷଣା ଏକ ମନୋରମ ମୁଖାଟିଏ
 ଯା ପଛରେ କଙ୍କଡ଼ା ବନ୍ଧୁ ଓ ବସାନ୍ତ ସର୍ପ ମାନେ ରହି କରୁଛନ୍ତି,
 ଖବର କାଗଜ ମାନେ ଶୁଣ ଓ ବହୁଷକର ପଛେ ପାଇଁ
 ଧର ମରା ହଜିଛନ୍ତି ।

ଦାନ ଓ ନଠରୁ ଅର୍ଥ ଧର୍ମ ରକ୍ତ ଝରୁଥିଲେ ବ—
 ସମତା ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ପକାଇ ଶୁଲିଚି ।
 ଗାନ୍ଧୀ, ଜେ. ପି. କର ସୁନ୍ଦର ସ୍ବପ୍ନ ଗୁଡ଼ିକର
 ପକ୍ଷ ଯୋଡ଼ି ଦିଆ ଯାଇଛି ।
 ସତ୍ୟ ଅସତ୍ୟକୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି,
 ଅହିଂସା ରଜଦାଟର କଫିନ୍ରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ହୁସିଆର

ଦଳେ ବଂଧୁ କହିଲେ,
 ମନ୍ତ୍ରୀ କିମ୍ବା ଏସ୍. ଡି. ଓ. ସବୁଜ ପତକା ନ ଧରିଲେ,
 ସାହିତ୍ୟ ଗାଡ଼ି ଶୁଲିବ ନି
 ବନ୍ଧୁକ ନ ଫୁଟାଇଲେ,
 କବି ମାନେ ରେସ୍ ଦଉଡ଼ି ପାରିବେନି ।

କିଏ ଜାଣିନି ଯେ,
 ଘୂର ପାଣିରେ ଟେକା ପକାଇ ତରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ନ କଲେ,
 ଶୋଇଥିବା ପଥରକୁ ଧକ୍କାଟିଏ ନ ଦେଲେ,
 ସାହିତ୍ୟରେ ଭାବ ହଜମ ହୁଏ ନା ?
 ଲେକକ ପିଠିର ପିରମିଡ୍ ଭିତରେ ରହି
 ଯେଉଁମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ନୂଲିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ
 ସେମାନଙ୍କ ନୋଡ଼ ଭଡ଼ି ଦେଲେ
 କବିତାକୁ ଭଲ ନିଦ ହୁଏ ।
 ମନ୍ତ୍ରୀ, ଫ୍ଲ. ଡ. ଓ. ତପାଲ୍ ରମେନ୍,
 ସାହିତ୍ୟ- ଏକ ଉନାମାକଟ୍ ଖଜୋ ପଥର,
 ନବିତା ଏକ ଟାଇମ୍ ବୋମା ।

ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ ଗୋଟିଏ ସହରର

ଆଲୋକିତ ବିପଣୀରେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମଣଙ୍କେ ଭାବ,
 କାର୍ ଓ ଶୁଟର ଦୁଇ ପିଚ୍ ରସ୍ତା କର ଦେଇ ଦେଇ
 ପ୍ରସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର ପାଟି ପଡ଼େ ନାଶ କୋଲାହଳେ
 ବସୁଗଡ଼ ମୁଣ୍ଡ ଟେକେ, ପୁଣି ଶୋଇଯାଏ ରାତି ଆଉଁଷକୁ ପାଇ ।

ସିଫିଲିସ୍ ଶତଧର ନାଶଟିଏ ରସ୍ତାକଡ଼େ ଠିଆ
 ଦି ପଇସା ଦବ କିଏ ? ଘରେ ତାର ରୁଗ୍ ଶିଶୁ କାନ୍ଦେ ।
 ଏ ସମାଜ ଟାଣି ଆଣିଥିଲା ଯା'କୁ ଭବାନୀପାଟଣା କମ୍ପା ବିକସ୍ତନଗରୁ,
 ମୋହର ମାର ତାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲ ଶୋଇବାକୁ ଶର ଯେଏ ପରେ ।

ବସୁଷ୍ଟାଣ୍ଡେ ମନ୍ଦୀସରା, ମଇଁଷି ଓ ନେଳ ପାଇଁ ରୁଣ୍ଡ ଆଦିବାସୀ
କାନ୍ଦେ ଚନ୍ଦ୍ର ନେତ୍ରୀ ଜଳ, ‘ସମାଜ ବାଦ’ ର ନାଶ ଦେଉ ଉଡ଼ାଟିଆ
ଡାକ ବଜାଳାରେ ଉଡ଼ା ଚନ୍ଦ୍ରୀଟି, ମରା ଶେଷ ହେଲେ,
ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉପହାର ମାଗିବ ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଡ଼ି ଦେଇ ।

ଭଲ ଲୋକ ମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ନିଜ ନିଜ ପରିବାର ନେଇ,
ପୃଥ ପାଠପଢ଼ା ଆଉ ଝିଅ ବରାଦର ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦରକାର,
ଖାଅ, ପିଅ, ରୋଜଗାର କର, ଗୁଣ୍ଡା ହାତେ କିଏ ପ୍ରାଣଦେଲ
କୋଉଁ ମନ୍ଦୀ ଲୁଟିଲ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା, ଭାବବାକୁ ପୁରୁଷର ନାହିଁ ।

କରତାଳ ଧରି ପଂକ୍ତ ବୁଲୁଛନ୍ତି ମୁଖ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରା ପରେ,
ଧର୍ମସରା ଭାବିବା କୁହାଟରେ କୁମୁଟି ଓ ମାରୁଆଡ଼ୁକର,
ବଣେଇ ପାଇଁ ରୁଣ୍ଡ କଲେଜ ପିଲେ, ଦ୍ଵାରକା ପାଠରେ
ମୁନକର ଅଭିଶାପ ସର୍ପ ପରି ଲମ୍ଫିଲମ୍ଫି ଯାଏ ।

ଦରବାରୀର ସାହିତ୍ୟ

ଗୋକୁଳ ଚିତ୍ରକୁରା ବାଜିଲ
ଚକ ଚକଟା ସାହିତ୍ୟିକ ମାନେ
ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଗଢ଼ିଲେ
ସୁନା ପିଠରାରେ ବସି
ବହୁତ ରାବିଲେ ।

ଲୁହା ଗୋଇଁ ମାଡ଼ି ଦେଇ ଥିବା ପୁଲର ପାଖୁଡ଼ା ସବୁ
ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲ ନାହିଁ,
ରୁମି ହୋଇ ଉଡ଼ୁଥିବା ହଂସ ପର ସବୁ କୁ
ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ବଣର ଚଢ଼େଇ ଟିଏ,
 ତମେ ବ୍ୟାଧ ପଠାଇ
 ମତେ କାଣ୍ଡ ବନ୍ଧ ଦେଇ ପାଇ,
 ମାତ୍ର ସୁନା ପିଞ୍ଜରୀ ଦେଖାଇ
 ମତେ ଆଦୃତ କରି ପାରିବ ନ ।

ମୋ ବରେ ପଳ, ଝରଣାର ଜଳ
 ଯେଉଁ ଦିନ ସରିଯିବ,
 ମୁଁ ସେଦିନ ପୂର୍ବ ଜନା ଉଡ଼ି ଯିବି,
 ଏକ ଅଜଣା ଦଗନ୍ତର ସନ୍ତାନରେ ।

କ୍ଷୋଭ

ଛୋଟ ଶିଶୁ ମାନଙ୍କ ଜୁଇ ଜଳୁଥିଲା ବେଳେ
 ଦୁବଙ୍ଗା ମାନଙ୍କ ପିଂଦୁର ଧୋଇ ହେଲା ବେଳେ
 କିଏ ଚୁପ୍ ରହିପାରେ ?

ହିଟ୍‌ଲର୍ର ଲୁଡ଼ା ସିଂବାଳୁଆ ପ୍ୟାଣ୍ଟରେ ଗୁଲୁଥିଲା ବେଳେ
 ଅଣ-ଓସାରିଆ ଅନ୍ଧ କୋଠରୀରେ
 ନିଆଁକୁ ଜିଆଉଁ ଥିଲେ
 ସଫେ ଓ କ୍ୟାମ୍ ।

ଆୟୁର୍ବ୍ୟାଣ୍ଡର ପଥୁରିଆ ମାଟି ଉପରେ
 ମାତାଲ ସୈନିକ ଦଳ
 ରକ୍ତ ରେଖା ଆଙ୍କୁଥିଲା ବେଳେ
 ଅଗ୍ନି ପୂଲ ପିଙ୍ଗୁଥିଲେ
 ଗ୍ରେଗରୀ ଓ ସ୍ପେଟସ୍ ।

ଅମଣିଆ ଶଶୁ ଭଳି
 ଶବ୍ଦ କାରିଗର ମାନେ ସବୁ ବେଳେ ଅମାନିଆ
 ଏ ମାଟିର ଧର୍ଷଣ ବେଳେ
 ବହୁ କଲମ ଧାସୀ ଭାଇ,
 ଶାଗୁଣାର ପାଦୁକା ଧରି ବୁଲିଚନ୍ତି,
 ଟୁକୁରାଏ ମାଂସ ଆଶାରେ ।

—卐—

ସତସ୍ତୁରୀ

କଥା କହିବାକୁ ମତେ ଲଜ ମାଡୁଛି,
 ପାଗ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଏତେ ସମୟ ଲାଗିଗଲା ଯେ
 ତମେ ଲାଜରେ ଆଦର ହୋଇଗଲା ।
 ମୁଁ ଜ୍ୟୋତିଷ ଡାକି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଠିକ୍ କରୁ କରୁ
 ମୈଦାନ ସାଥ୍ ହୋଇ ଗଲା ।
 ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କଲି ଝିଅର ବବାହ ଓ ପୁଅର ପାଠ ପଢ଼ାକୁ ।
 ତା ପରେ ରେ ରେ କାର ଘେର କରି ଧସାଇ ପଶିଲି
 ସେତେବେଳକୁ ବନ୍ଦ ମାନେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ସାରିଚନ୍ତି
 ରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶତ୍ରୁର ବଜୟ ଧୂଳି ଉଡ଼ୁଛି
 ବଜୟୀ ରଜାଙ୍କ ଉପହାସ ଆଲ୍ ଟିଟିକାଞ୍ଚ
 ମୋ କାନର ମହତ ସାରି ଦେଲା ।
 ହଠାତ୍ ସବୁ ବଦଳି ଗଲା,
 ମୁଁ ଦେଖିଲି ଉଦ୍ଧତ ମହାତ୍ମଜ
 ଧୂଳିରେ ଗଡ଼ୁଚନ୍ତି,
 ଆଉ ଭୂଇଁରେ ନାକ ଘଷୁଥିବା ଲୋକେ
 ହସ୍ତ ଧରି କରୁଚନ୍ତି ।

ମୋହଭଙ୍ଗ

ସହରରେ ଯେତେ ଦିନ ବୁଲୁଥିଲି-
ଡ଼ଗ୍ରୀ ଧାସକ ସହ ଚକ୍ କରୁଥିଲି
ମୋ ନିରାଶା ମୋତେ ବଢ଼ୁଥିଲା ।

ସେକଣ୍ଠେ ନ୍ୟାଶ୍ ବିରୁଦ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକ-
ବ୍ୟକ୍ତର ନୂଆ ନୋଟ୍ ଭଳି
ମୋ ବାକ୍ସକୁ ଆସୁଥିଲେ ।

ଏବେ ମୁଁ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲୁଛି-
ଶବ୍ଦ ବର୍ଷା ସମୟ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ,
ନୂଆ କଥା ଶୁଣୁଛି,
ଏଠି କ'ଣ ଗାଁଧୀର ଭାରତ ଅଞ୍ଚଳ ବାସ କରୁଛି ?

—❀—

। ୩ ।

ସମାଜର ସୁନୁମାନେ

ଏ ସହରର ଡେଇଁ ଲୋକ ମାନେ
ଯେଉଁମାନେ ଗାଁ ଗହଳରୁ ରକ୍ତ ସଂଗ୍ରହ କରି,
ନିମାଗତ ଭାବରେ ବଢ଼ି ଶୁଳିଚନ୍ଦ୍ର
ମୋର ନିନ୍ଦା ଗାୟିଚନ୍ଦ୍ର ।

ମୁଁ ପଦ ନବୁଜ କୋଠାରେ
ଏକସୂଚି ଆଉ ମାଲମେଁକୁ ଜପୁଥାନ୍ତି-
ସେମାନେ ମତେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ଏବେ ରାଜପଥରେ ଠିଆ ହୋଇଛି-
 ଆଉ ଚିତ୍କାର କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହୁଛି,
 ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆନା,
 ସେମାନେ ସୈନ୍ଦବୀର ଦସ୍ତାବିଜରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଦେଇଛନ୍ତି,
 ତମକୁ ସଜନା ହୁଅଁ ଭଲ ଶ୍ରେୟାଲ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବେ ।

ଆମ ପେଟ ଶୁଖାଇ ପାଟିକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ-
 ମନ୍ଦୀ, ଏସ୍. ଡି. ଓ. କ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି
 କ୍ଷମତାର କମାର ଶାଳରେ ଖଣ୍ଡା ପଜୁଡ଼ି ଥିବା ଲୋକେ
 ଆମକୁ ହାଣ୍ଡି ଦେବାକୁ ଧମକଉଛନ୍ତି,
 ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହଉଛି,
 ଏମାନେ ଇତିହାସରେ ମାଟିକ୍ ପାସ୍ କଲେ କେମିତି ?

ଯାହା ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛି

ମାଲପିଛା ଚୌକ ମଣିଷ ଚିତ୍କାର କଲେ
 ‘ଇରଲ୍ ର ଡେଣା ଦି’ଟା ଭାଙ୍ଗିଦିଅ,
 ଏ’ ମଣିମାଙ୍କ ରହାଣି ଶ୍ୱସ ଦେଖିଦେଲୁଣି
 ପାଖକୁ ଆସି ଚିହ୍ନିଲି
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକର ପାଣିଖଣ୍ଡ,
 ଏମାନେ ତଥାପି କରିଥିଲେ ।

ରଘୁଗଡ଼ରୁ ବିଦାୟ

ଜୁଲାଇ ସତର ତେୟାଅଣି

ଆକାଶରେ ବସନ୍ତ ଅପରାହ୍ଣର ସୂର୍ଯ୍ୟ

ପ୍ରାଣପର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରଗଳ୍ଭ ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଭିତ୍ତି

ଦୂର ପାହାଡ଼ ତଳେ ଶବ୍ଦକନ୍ୟା ନାଗାବଳୀ ନାଚୁଛି 'ହମ୍ ଛମ୍'

ଏଇଠି କୁହୁଛନ୍ତି କଳାକାର ଭଳି

ଚାରଙ୍ଗକଳ, ଚିତ୍ରକଳ, ଆକାଶର କ୍ୟାନ୍‌ଭାସ୍‌ରେ

ଧୂମ୍ରଚୂଳୀରେ ଆଙ୍କି ଦିଅନ୍ତି ଅଜସ୍ର ଦୁଃଖାଧିଆ ଆର୍ତ୍ତ ।

ଏଠି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖେ ଅରଣ୍ୟର ଶୋଭାଧାମା ସହର ବୁକୁରେ

ଚନ୍ଦ୍ର ଡିଏ ଲଜ୍ଜାବତୀ ବନଲତାର କବରୀରେ,

ସମୟ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ତ ଶୋଭାପାଏ କରମଞ୍ଜୀରେ

ଚରୁଲିଆ ଇତିହାସକୁ କୋମଳ କୋଳରେ ଜାଳି ।

ଏଠି ଅସତ୍ୟର ଶ୍ରେଣୀକେରେ ମୁଁ ଆହତ ହୋଇଛି

ଜହ୍ନପନଙ୍କ ଦରବାରର ଧାସରେ ପିଣ୍ଡିତ

ଆଉ ବଣୁଆ ମୁଲକର ଚେରମୁଳ ଖାଇ ରୂପବାନ ଚ୍ୟବନ ବନଯାଇଛି,

ନେତେ ବସ ଦର୍ପ ଦିନ ଆଉ ସ୍ୱପ୍ନ ଭରା ବାଟ

ମଧୁର ଆଲୋକ ଭରା ମୁହୂର୍ତ୍ତ

ଯାହା ସମୁଦ୍ରେ ଅନ୍ଧାରକୁ ଦୂରକୁ ଠେଲି ଦେଇଛି

ଆଜି କେବଳ ଟୋପା ଟୋପା ସ୍ମୃତି ।

ଆମ ଘର ଝିତ୍ତରେ ବମ୍‌ବୁଷ୍ଟର ନିଦ ଶୁଖୁଥିଲା

ଗାତଲେଉଁ ବ୍ୟବସାୟୀ ସରସର ଅପମରି ଯାଉଥିଲା

କଳମର ଡାକନାରେ ଡାକ ବଜାଳା ଚମକ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାର ପିଠିରେ ଚଢ଼ି ମଝିଦରଆଣୀ ମନ୍ଦିରର ଦଣ୍ଡାଧିକ

ପେଟେବେଳେ ସହର ବୁଲୁଥାନ୍ତି

ମକୁର୍ତ୍ତ ଓ ବାର୍ଲୁଇଟ୍ ମାନେ

ଯେତେବେଳେ ରୂପ ଦେଖାଇ ଫୁଲେଇ ଡେବେ

ମୋର ପ୍ରିୟ ପ୍ରାଣକ ମାନେ ଭୟାର୍ତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁବେ

ତାଙ୍କ ସପତଣୀ ମୋର ନାୟାକୁ,

ଯା ନଦୀରୀ ଆଖିରେ ତୁଳସୀ ଚନ୍ଦ୍ରର ସାପ ଖୋଜୁଥିବ

ଅନ୍ଧାର ଅଗଣିତ ରଙ୍ଗୀନ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସ୍ମାରକୀକୁ ।

--卐--

ଅଗ୍ନି କଣାର ଆନୁକଥନ

ପିଠିରେ ଚୁରୁକର ପ୍ରଶ୍ନ

ଗୋଡ଼ରେ ଶିକୁଳ,

ମୋର ଅପରାଧ,

ମୁଁ ଆଲୋକର କଣାଟିଏ ।

ଅନ୍ଧାରର ପ୍ରାଣ ମାନେ

ମଣିଷକୁ ବଳଦ କରିବା ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତକୁ ମୁଁ ବିଶ୍ଳେଷ କରିବି ।

ମୋ ସମାଜ ମୋତେ ଡାକ କରନ୍ତି

କାରଣ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରାଜ ରୁ

ମୁଁ ଖସିଆସିବି ଏକ ବେଦନାଭର ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ।

ଅଶ୍ରୁବନ୍ଧୁଟିଏ ମତେ ଟାଣିଆଣିବି

ମୋ ନିରୁଜ କୋଂଗ୍ରାସ ଆତ୍ମରତ ପୀଠରୁ ।

ମୋ ଆଗରେ ବିଶ୍ୱାସର ଅରଣ୍ୟ

ଯେଉଁଠି ଶ୍ରେକର ହିଂସ୍ର ହେଉଛି ଶୁଭେ ।

ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଡାକିଲେ

ସେ କାଳେ ଶୁଭ ଆସିବେ ବୋଲି

ମତେ ରାତି ବନ୍ଦୀ କରିବାକୁ

ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତ କରୁଛି

ଉତ୍ତରାଧିକାର

ବାବୁରେ,
ତୁ ଆସିଲୁ ଏକ ଦୁନିଆକୁ
ଯେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ମଣିଷର ସୁନା ଶ୍ଵପ୍ନର ପାଇଁ
କୋଟିଏ ମଣିଷ ଝାଳ ଜରଜର ।

ପୋଲିସ୍‌ର ଲଠି, ମିଳିଟାସର ବାସ୍ତୋନେଟ
ମୋ ଦେହକୁ ଖେଳ ପଡ଼ିଆ ବାଡ଼ି ନେଇଛନ୍ତି
କାରଣ ମୁଁ ଜାଣି ଗଲି
କେମିତି ଆମଠୁ ଲିଟର ଲିଟର ରକ୍ତ ନେଇ
ମେମାନେ କୁଣ୍ଡର ଗୋଲପକୁ ନାହିଁ କରୁଛନ୍ତି ।

ତୋ ମାଆର ଶାଢ଼ି ଗଣ୍ଠି କାଟି ମୁଁ ଆଜି ଶୁଲିଲି
ମଣିଷ ଝୁଣା ମହଲ ବାଦ ସହିତ
ରକ୍ତାକ୍ତ ଲହେଇ ପାଇଁ ।

ବିଶ୍ଵରର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପରେ
ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ତୋର ମନେ ପଡ଼ିବି
ତୋର ଦେହସାରା ବିଜୁଳି ଖେଳିଯିବ
ଆଉ ସାରା ଦୁନିଆ ଆଗରେ
ତୁ ଛୁଟି ଫୁଲଇ ପରିଚୟ ଦେଇ ପରିବୁ ।

ଆମ୍ଭ କଥକ

ଧୂମ୍ର ମଳିନ ମୁଲକର ହାକିମ୍ ହୁକୁମ୍ ଦେଲେ
 ‘ଶ୍ରେୟକାରବାଣୀଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନରେ ସଥନ ବର୍ଷିତ
 ସଭାର ଶକ୍ତିମାନ ବରଗଛ ଉପରେ
 ସେ ବୁଝନ୍ତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବସନ୍ତରୁ,
 ତାକୁ କଫିନ୍ ଭବରେ ପରାଅ’ ।

ନେହେରୁଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା ମୁନରେ ନାଶୁଥିବା ଉଜ୍ଜାର ଗର୍ଜନ କଲେ
 ‘ଗାମ୍ ଏବଂ ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍ ଭଳି
 ଏ ଦଗଫଜା ଅରଣ୍ୟ ସମାଜକୁ,
 ସେ ଉଦ୍‌ଭାନ୍ତ କରୁଛି, ତାକୁ ବଳ ବାଣ ସେଷ ।

ମୁଁ ଅରମା ଅଳିଆରେ ବଢୁଥିବା ଦାସ ଗଛକୁ ଭଲପାଇଥିଲି,
 କଲଶ କିଆରୀର କାଙ୍କଡ଼ା ପୋକକୁ ଆବଶ୍ୟାନ କରିଥିଲି,
 ଜଳୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲର ଲୁହକୁ ସରଗରେ ବୁକୁର ଠୋଲରେ ଧରିଥିଲି,
 ସମରର ଶାନ ଶୀତଳ ଦୃଷ୍ଟିକ ସଲିଳକୁ ଚନ୍ଦ୍ରଲକ ଦେଇଥିଲି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ବାଦଶାହାର ମିଶ୍ରାନ୍ତୀ କହିଲୁ, ‘ଶବ୍ଦାର୍ଥ’ ।
 କୋଶପୁଟ ମାଟିର ଯେଟକଟା କୁମୁଟି କହିଲୁ, ‘ହୃଦିଆର’ ।
 ପଟ୍ଟର ଛୁଟିରେ ଚଞ୍ଚୁପ୍ରହାର କରୁଥିବା ବଞ୍ଚକ କହିଲୁ, ‘ସାବଧାନ’ ।
 ମୁଁ ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟ ମଣ୍ଡଳକୁ ବାଟ ପଶୁଗିବା ଛୁଡ଼ିପାରିଲୁ,
 ବା ଭୁଲିମାରିଲି ମୁଁ ଅଗ୍ନିକଣାଟିଏ ।

ସାଥୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନହାପାଏକ ହତ୍ୟାପତ୍ରେ

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଯେଉଁମାନେ ଇଷା କରନ୍ତି
 ସେଇ ଅନ୍ଧାରର ସୁତମାନେ
 ତମକୁ କେମିତି ସନ୍ନି ମାରନ୍ତେ ?
 ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବଣ୍ୟ ବାତାବରଣର
 ରକ୍ତମୁଖା ଡ୍ରାଗନ ମାନଙ୍କର
 ହୋଧ ତମକୁ ଗୋଡ଼ାଉଥିଲା
 ଅନେକ ଦିନରୁ ।
 ଯେଉଁଠି ମଣିଷର ଲୁହକୁଦା ଝରୁଥିଲା
 ଦୁଃଖର ପଡ଼ିଆ ଦିଗନ୍ତକୁ ଲମ୍ବିଯାଉଥିଲା
 ତମେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ବଙ୍ଗାଦର ଭଳି ।
 ତମ ଆଖିର ଆଲୁଅରେ
 ତମ କଣ୍ଠର ବକ୍ତା ଆବାଜରେ
 ଫଟାଟେକା ବିଷଧର ମାନେ ଗର୍ଭ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଉଥିଲୁ,
 ରକ୍ତମୁହାଁ ଜୋକମାନେ ପୋଖରୀ ଭିତର ଲୁଚି ଯାଉଥିଲେ ।
 ରୁଷିକୁଲ୍ୟାର ମାଳଜଳ ପରୁରୁଚି
 ପରୁରୁଚି ସାଗରଫେରା ଛନ୍ଦପୁରର ସମୀର
 ଗଞ୍ଜାମର ଘାଟ କିଏ ଲିଭାଇଦେଲା ?
 ସାଥୀ ! ତମ ରକ୍ତ ସେ ମାଟି ଶୋଷିଲା
 ସେ ଆମର ଜେରୁଜେଲମ୍ ।
 ଯେଉଁ ନେପଥ୍ୟ ଖଳ ନାୟକ ମାନେ
 ତମ ରକ୍ତର ହାତ ଧୋଇସାରି
 କଥାର ଲହୁଣୀ ମନ୍ଥୁଛନ୍ତି
 ସେମାନେ ଛଉ ଦାଗଭଳି
 କଟକ, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ।
 ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକର ରକ୍ତଧାରୀ ଏଇ ବିଷାକ୍ତ କୀଟ ମାନଙ୍କୁ
 ଇନ୍ଦ୍ରାସ ଦିନେ ନଦୀମା ଭିତରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେବ ।

ଅଗ୍ନି ତନୟାକୁ

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ତନ ଗାର
 ଅର୍ଥ ଆଉ ସ୍ଥାଟସ୍ ର ପ୍ରକାଶ ପ୍ରକାଶ ପାରେଣୀ
 ମେଘକୁଆଁ ମହଲର ମୋଜାଇକ୍ ଓ ଫ୍ରେସ୍କୋ
 ସମସ୍ତେ ତମକୁ ବାଟ ଓଗାଳି ଥିଲେ,
 ଅଗ୍ନି ଶିଳ୍ପର ଲୁହ ଧୁଆଁ ଡାକିବା
 କାନରେ ପଡ଼ି ନ ପଡ଼ିଣୁ
 ତମେ ଶୁଣି ଉପାଡ଼ି ଦେଲ
 ଆକାଶ ଭଳି ପ୍ରସରିଗଲ, ଧରଣୀ ଭଳି ସବଂସହା ହୋଇଗଲ ।

ଅନ୍ଧାରର ଲେମ୍ବୁ କର୍କଶ ହାତ ତମକୁ ମୁଁ ଦେଲି
 କାନ୍ଦଣ ସୌଦାଗରର ମିଳନକ୍ଷତ୍ରେ ଅପେକ୍ଷାରତ ନେତାମାନେ
 ତମ ଧାସରେ ଝାଡ଼ିଲ ଗଲେ ।

‘ଗାନ୍ଧୀ’ ‘ନେହେରୁ’ ଭଳିକଥା ଲୋକମାନେ
 ଲଲ ଲଲ ଲୌହ ଶଳାକାରେ
 ତମ ଜରପୁକୁ ବିଜି କଲ ବେଳେ
 ତମେ ଅଗ୍ନି ସ୍ଥାପା ସୀତାଙ୍କଠାରେ ସୁନ୍ଦର ଦଶୁଥିଲ ।

ମଣିଷ ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ ସହ ଯେଉଁମାନେ ବିଶ୍ୱାସପାତକତା କରିଛନ୍ତି
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେମାନଙ୍କ ତାଲିକା ତିଆରି କରୁଛି,
 ଆଉ ତମ ନାଁ କୁ ଆଦରରେ ବାରମ୍ବାର ମୁଖେ କରୁଛି,
 କାଣେ ସାର ବନ୍ଧୁରେ ଏ ଜାତିର ପରିଚୟ ଦାୟିତ୍ବ,
 କେବଳ ତମ ଉପରେ ରହିଛି ।

ଶାସନର ଛାୟାରେ

ମୋନାଲିସା, ଆସ, ମତେ ମିଠା ଚୁମାଦିଅ
 ବୁଡ଼ିଯାଏ ମୁଁ ଅମୃତ ସାଗର ଭିତରେ ।
 ବୁଲିଯାଏ ଶବର କାଗଜ ପିଠିରେ ବସି
 ଦୂର ବୁଲୁଥିବା ନନ୍ଦନ ଓ ନାହାକାର ମାନଙ୍କୁ ।
 ଲାମ୍ବମେନ ବନସ୍ତ ଶ୍ଵେତସ୍ନା, ରେଭେନ୍ ସାର ରୁଷି
 ପ୍ରଗଳ୍ଭ ବକ୍ରା, ଦରଶା କବି
 କୋରପୁଟ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଲଲ କଲ୍ଲ ଗୁଳିଖାର ।
 ପ୍ରେଜ୍ ଲୋଗଲ, ସ୍ୟାମ୍ପେନ୍ ପିଇବା
 ଏ ସ୍ୟାମ୍ପେନ୍ ଇଟାଲର
 ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ମାରକ ବେଳା ଆଜି ଦ୍ଵାଷାକୁଞ୍ଜର ଗଛ ଆଣିତ ।
 କାଶିମୁରରେ ଅନାଦାର ମୃତ୍ୟୁ ଦହିତ,
 କଳକାରେ ମୁଲିଆ ମାନଙ୍କ ନେତାମାନେ
 ଗୁଣ୍ଡାମାଡ଼ରେ ମେଡ଼କାଲ୍ରେ ।
 ମୋନାଲିସା, ମୁଁ ତମର ଦେହ ଲୁଚିକୁ
 ବକ୍ କରୁଛି ଆଜି ଦିନକ ମାଲି,
 କାରଣ ତମ ଦମ୍ଭରେ ଶୁଦ୍ଧ ଜୀବି
 ଆଜି ତମ ରୁଚିର ପ୍ରଦାନରେ
 ତାର ବାସନର ନିଶା ଜମିଆସେ ।
 ମାଟିନେଡ଼ାଙ୍କ ହାତରେ ମୁଁ ଧରଇ ଦେଇଛି
 ପାଞ୍ଚକଷ୍ଟ ଟଙ୍କାର ଚେକ୍ ।
 କଣ୍ଠାକ୍ଷର ବ୍ୟବସାୟରେ ଲଭି ଏଥର
 ସାତ ଅଙ୍କର ପଞ୍ଚମୁଲି ।
 ଆମର ଏ ଅଶ୍ଳୀଳ ଅନଳ ପାର୍ବତୀଙ୍କ ଦେଉ
 'ସମାଜବାଦ'ର ଶୁଣାବର

ମନ କଥା

ଭାରିଆଡ଼େ ବେଳ ଭଙ୍ଗା ମରାଳଙ୍କ ଶବ୍ଦ
 ମୁଁ କେମିତି ରହିବି ମାରବ ?
 ଯେଉଁ ବ୍ୟାଧି ଶରୀରରେ
 ବଣ ଦେଲୁ ଜୀବନୀୟ
 ତା ପାଦେ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି କେମିତି ବା ଦେବ ?
 ଏକୁଟିଆ ହେବାର ବେଦନା ମୁଁ ସବୁ ପାରିବି
 କିନ୍ତୁ ହଜାର ଭିତରେ ନିଜ ନିଜାର ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ମତେ ଅଧସ୍ତ କରନ୍ତି
 ଭେଟିର ଥାଳି ସଜାଡ଼ି
 ଦରବାରକୁ ଯାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଧାଡ଼ି
 ଦିଗନ୍ତ ଛୁଇଁ ସାରିଲଣି ।
 ଆମ ପିଠିରେ ଶୀତଳ ଲୁହା ନଳ ଗୋଳ
 ସେମାନେ ଆଦରଣ ଦଉଛନ୍ତି
 'ମେଁ ମେଁ କର' ।
 ଆମ ପିଠିରେ ଗର୍ଭ ହେଉଛି
 ବନ୍ଧୁକ ଧାଣ ମାନେ
 ହିମାଳୟରେ ଦାନ ପିଟିଥିବା ଶିରବତ ଭବ
 ଅସହାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବେ ।

ଆମ ନେତା, ତୁମ ନେତା,
 ସବୁରି ନେତା

ଯୋଦ୍ଧା ନେତାଟି
 ହାତ ହଲାଇ ଏ ସଭାରେ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର କେ ଜନ୍ମ କରୁଛି
 ରାତି ହୋଇଗଲେ
 ସ୍ବେଦ ବଣିକଠୁ ଆଦରର ତୁମ ଖାଉଟି ।

ଅଜ୍ଞାତ ବାସର ଅନ୍ତନ ଦିନ

ପ୍ରଭୁର ଆମ୍ଭତୁମ୍ଭର ମନ୍ଦିର ପିଇ
 ଆମ କାମୁ, କାଫ କ ବସ୍ତ୍ରର କଲୁ
 ମୃତ୍ୟୁ ଚେତନାରେ ଭବେଇ ଟୁଟେଇ ଖଜୁଥିବା
 ଆଧୁନିକ କବିକୁ ଶିଳ୍ପ ଭାଙ୍ଗି କଲୁ
 ବହୁ ବସ୍ତ୍ର ଲଗାଣ ଶବ୍ଦ କହି ଛେନାକୁ ଆବର୍ଣ୍ଣିତ କଲୁ,
 ଧଳ୍ ବାହାରକୁ ଆସି ଦେଖିଲୁ
 ନୟନର ବଂଶେ ବାଳିକା ଝିଅ
 ନଦୀମାନେ ରୁଟି ଟୁଟୁଇ ନୋକୁଡ଼,
 ଆମର ଆକାଶ ସ୍ପର୍ଶୀ ଟୁପୁ ନରୋ ସ୍ତବ୍ଧ ହୁଏ କଳଗଲ ।

— ❦ —

ରୂପାନ୍ତର

ତବ୍ଦି ଚନ୍ଦ୍ରଧରଣୀ କରନ୍ତା ଗୋ
 ବହୁ ବର୍ଷ ତଳେ ତମେ ଖେଳିବୁ ମଜଲ
 ଆଜି ଯେତେବେଳେ ଦେଖାଯାଏ
 ତମେ ଶୁଣା ଖେଳର ଧାଣୀ ।
 ନିରୁଦ୍ଧ ନିକୁଞ୍ଜର ଶ୍ୟାମଳ ମୋଡ଼ରେ
 ମତେ ଦ୍ଵାକ୍ଷୀରସ ପାନ କରାବଦାକୁ
 ତମେ ଆଜି ପ୍ରସ୍ତର ନୁହଁ ।
 ଆଜି ତବ୍ଦି ମୁଣ୍ଡର ଜବର୍ଦ୍ଦସ୍ତ ଆଲିଂଗନରେ
 ମନାଜି ଜାଗଜି ଗର୍ଭ !
 ରକ୍ତସାୟୀର ଦାୟାଦ ଦାଉର
 ସବଂସଦା ଧରଣୀ ଧରନ୍ତର ।
 କବିତା ଗୋ, ତମ ବସ୍ତୁର ଅନ୍ତର ନୟନରେ
 ବହୁଶିଖା ଲଂଘ ଦେଉଛି,
 ଆଉ ତମ ସ୍ମୃତିର ପଦର ସ୍ପର୍ଶରେ
 ଅଭିଶାପର ଝରଣା ମୁକୁଳ ଯାଉଛି ।

ଦୁଇ ଭାରତ

ଦୁଇଟି ଭାରତ

ଗୋଟିଏ ଭାରତ ଇଂରାଜ କହେ

ପାଇବ୍, ଖୁଲ୍, କୁଲ୍, କ୍ୟାବାରେରେ ଘୁରେ

କୋଠା ତୋଳେ, ନିକେଟ୍ ଖେଳେ, ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚାଲେ ।

ଆଉ ଏକ ଭାରତ

ମାଣି ପାତ୍ର ମାଲଲ ମାଲଲ ଯାଏ

କୁଡ଼ିଆରେ ରହେ,

ଉପାସରେ ଦିନ କଟାଇ ଦିଏ ।

ଗୋଟିଏ ଭାରତ ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖେ ନ୍ୟୁୟର୍କ ଓ ପ୍ୟାରୀସ୍

ପ୍ରାଚୀନ ଓ ବିଳାସର

ଏ ଭାରତ ସ୍ୟାମ୍ବେନ ପିଏ, ପ୍ରି-ସେକ୍ସ ବ୍ଲୁଏ ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଷ୍ଟେସ୍, ନେଟ୍‌ଭିଜନ୍ ଦେଶେ, ମଦର ଗଡ୍, ବ୍ଲାକ୍ ମନ ଲେଡେ

ଆଉ ଭାରତ ଯୌବନରେ ବୁଢ଼ା ହୁଏ ଖଟି ଖଟି

ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ସୁ ଯାଗ ମାଏନା,

ତ୍ରିଷ୍ଟ ଟୋପାଏ ବନା ଝରିପଡ଼ି ମାଟିର ଭମରେ ।

ଗୋଟିଏ ଭାରତ ଗାଏ ଏସିଆଟିକ୍ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ,

ଆଉ ଭାରତଟି ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖେ ମଦେ ପେଜ ଓ

ଅଞ୍ଜଳୀ ଶାନ୍ତି ଜଳର ।

ଭୂମି ଅବତରଣ

ଯେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ମାର୍ବ',ଲେନିନ୍ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ନେଇ,
ସୂକ୍ଷ୍ମର ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ଥିଲି, ବନ୍ଧୁ ମାନେ କହୁଥିଲେ
'କି ଚମତ୍କାର ଆଇଡ଼ିଆ !'

ମୋ କଲମ ଯେତେବେଳେ
ଅଗ୍ନି ଫୁଲ ବସୁଥିଲା,
ମୋତେ ପ୍ରାୟସ୍କାର ଦେବାପାଇଁ
ଏକାଡ଼େମୀର ଡରର ଗୁଲିଥିଲା ।

ଆଜି ମୁଁ ନାଲିଆ ଧୂଳିର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଛି
କିନ୍ତୁ ଗାଁରେ ପେକି ଖାଉଛି,
ବନ୍ଧୁ ମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

— ୩୭ —

ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ମାନେ

୦୫

ସତ ଆଉ ମିଛ ମଧ୍ୟରେ
ଭଗବାନ ଆଉ ସମ୍ବେଦନା ମଧ୍ୟରେ
ଯେଉଁ ପାତେଶ୍ୱରୀ ଥିଲା, ସେମାନେ ଉଠାଇ ଦେଲେ
ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର
ମିଠା ହସର ଖାମଉଡ଼ରେ ରକ୍ତ ମୁଖା ଛୁଣି ତୁଳାଇ ପଡ଼ିଛି
ସୁନ୍ଦର ମୁଖର ପର୍ବୀ ଉଡ଼ାଡ଼ର ବିଭିନ୍ନ ଡାହାଣୀ ଗୁଣି ଗାରଡ଼ି କରୁଛି

— ୩୮ —

ସାଲିସ୍ କରବ କିଏ ? କାହାସହ ? କେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପାଇଁ ?

ମୋ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଉତ୍ତ ଜହ୍ନାଦର ଦଳ

ଛିନ୍, ଭିନ୍, ମୁଣ୍ଡ ଗଣ୍ଡି କୋଳାହଳ ବଢ଼େ,

କୁଞ୍ଜଆରୁ ନିଆଁ ଉଠେ, ଖପର ଓ ପାଇଁଶରେ ବାଟ ମିଳୁ ନାହିଁ ।

ସାଲିସ୍ ଅର୍ଥ ଆମ୍ଭ ମମର୍ପଣ, ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିଲସ୍ତ

ଶସ୍ତ୍ର ସମ୍ମାନକୁ ଗଢ଼େ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଶେଷ ହୋଇଯିବା,

ମାତା ପିତାଙ୍କୁ ଯେ ଦେଲେ କୁରୁ ଭୂଷି, ଗୃହ କଲ ଜୁର

ତା' ପଦେ ପ୍ରଣତି ବାଜେ ଏକ ହୀନ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ।

କାରାଗାର ଦ୍ୱାର ଖୋଲେ ମୁଣ୍ଡଫଳର ଖଣ୍ଡା ଥୁଆ ହୁଏ,

ଲଲ୍ ଆଖି ହୋଇଥାଏ ଘୂରେ, ଦେହ ଭୋଗେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପ୍ରହାର,

ତଥାପି ନଇଁବ ନାହିଁ, ଆଶୁମୋର ବକା ହେବ ନାହିଁ

ଭୟ ଯଦି ଜିତିଯାଏ, ବୁଢ଼ା ହେବ ସତ୍ୟର ମୃତ୍ୟୁର ।

ଲଢ଼ୁର ମୁଁ ବୋଲି ବଢ଼େ ଗୋପପୁର କଂସାସୁର ଅର

ଅରୁଣୋଦୟର ବାଣୀ ଶୁଣି ଆସେ ପୂର୍ବ ଦିଗନ୍ତରୁ

ମୁମୂର୍ଷୁ ଓଠରେ ଜଳେ ଦଳ ଦଳ ଆଶାର ଆଲୁଅ

ନିଆଯୁଗ ପବନରେ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ମଧୁର ସୁରେ ।

ଶେଷ କବିତା

କ୍ଷମା କରିବ,

ମୁଁ ତମର ବାଷ୍ପିକୋହବକୁ ଆସିବି ନାହିଁ,
ଯେଉଁ ଧଳା ଡକାପୃତ ତଳ ଲୁଚ୍ଚବଜରେ ରେକର୍ଡ଼ ଶ୍ରାବିତନ୍ତି
ତମେ ତାଙ୍କରି ଭିତରୁ ଜଣକୁ ମୁଖ୍ୟ ଅବଧି କରିବ ।

ତମ୍ଭେ ଡକାପୃତଙ୍କ କୌଳିନ୍ୟ ଏଇ ନେତାମାନଙ୍କର ନାହିଁ
ସେମାନେ ଗାରୀ ଜେ. ପି. ଛୁ ବଜାର ନିକିତାଧି
ଥୋଇ ମୁଁ ଲ କରୁଛନ୍ତି,
ଆଉ ମନ୍ତ୍ରଣ ଶକୁନକୁ ରେସ୍ରେ ହସାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ସହରର ଶୁକ୍ଳ ଡଙ୍ଗାରରେ ମୁଁ ଯଦି ଏକା କୃଷି ବହନ କରେ
ଦୁଃଖ କାର୍ତ୍ତିକ କରିବି ?
ଆମ ବଂଶର ଲୋକେ କୋଉ ଯୁଗରେ ବେଶୀଗୁଡ଼େ ଥିଲେ ଯେ ?
ମୋ ପାଟି ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ
କେବେ ପୋଲିସ୍ ବାୟୋନେଟ୍ କିମ୍ବା
ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ ଛୁର ତଳ ତଳ୍ କରିବ
ମୁଁ ସେଦିନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବି ।

Mo Desh Nuhen Bhubaneswar

BY

BHAGABAT PRASAD RATH

I exist as I am, that is enough / If no other in the world be
aware I sit content / and if each and all be aware I sit content

Walt Whitman

Mo Desh Nuhen Bhubaneswar

BY

BHAGABAT PRASAD RATH,

**" I exist as I am, that is enough / If no other in the world be
aware I sit content / and if each and all be aware I sit content "**

Walt Whitman.